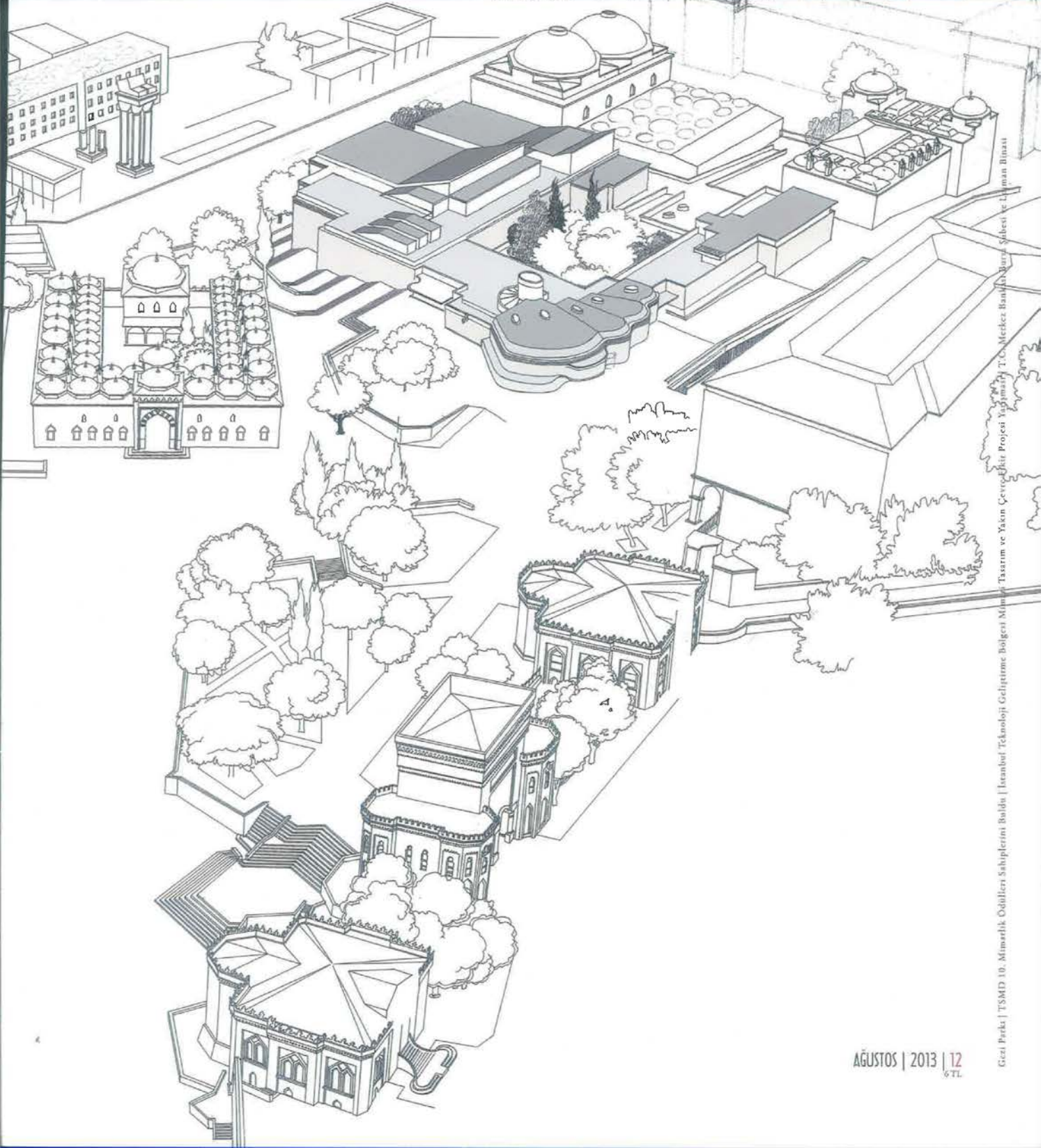

serbest

MIMAR

AĞUSTOS | 2013 | 12
6 TL

Gazi Perki | TSMD 10. Mimarlık Odülleri Sahiplerini Buldu | İstanbul Teknoloji Geliştirme Bölgesi Mimari Tasarım ve Yakın Çevre için Proje Yarışması | T.C. Meclis Başkanlığı ve Uzman Bina

- 04 GEZİ PARKI
- 15 **yaka resmi**
Münevazi Bir Yıldız Daha Kaydı: Cihat Fundıkoğlu
Aslı Özbay
- 16 **masaüstü**
- 20 **SMD'lerden**
- 22 **iyi şeyler**
- 24 **mekan**
Sou Fujimoto'nun Tasarladığı Serpentine Galerisi "2013 Payyonu" Açıldı
Hasan Özbay
- 26 **DOSYA**
TSMĐ 10. Mimarlık Ödüllerini Sahiplerini Buldu
- 52 **YARIŞMA**
İstanbul Teknoloji Geliştirme Bölgesi 2. Kısım 1., 2., 3., 4. Tahsis Alanları
Mimarî Tasarım ve Yakın Çevre Fikir Projesi Yarışması
- 64 **YARIŞMADAN UYGULAMAYA**
T.C. Merkez Bankası Bursa Şubesi ve Lojman Binası
- 72 **ORADAYDIK**
Hızlı Modernleşme ile Çağdaşlığın Çarpıştığı Kent
Qingpu
Deniz Güner
- 80 **özetler**
(İngilizce, Rusça ve Arapça) . Summary . Содержание . خلاصة

İSTANBUL SMD

Miralay Şefik Bey Sokak 13/2 Güneşsuyu
34015 İstanbul
+90 212 2924380 (tel)
+90 212 2924382 (faks)
www.tsmđ.org.tr

TÜRK SMD

TSMĐ Mimarlık Merkezi
Dumlupınar Bulvarı Eskişehir Yolu 7. Km.
Mustafa Kemal Mah. 2123. Sk. No: 164
Kentpark AVM Arka Cephesi
+90 312 219 94 08
www.tsmđ.org.tr

Yazılarda ifade edilen görüşler yazarlarına aittir.
Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Reklamlar, reklamları veren firmanın sorumluluğundadır ve serbestMİMAR reklamlarda verilen bilgilerden sorumlu tutulamaz.

İZMİR SMD

Cumhuriyet Bulvarı 2. Kordon 209/4 Alsancak
35220 İzmir
+90 232 4631630 (tel)
+90 232 4631057 (faks)
www.izmir-smđ.org.tr

12. Sayı Kapak Konusu
Sevinç - Şandor Hadi
İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi

serbestMİMAR
Uç Ayda Bir Yayınlanır

Sahibi
Yeşim Hatırlı
TSMĐ Başkanı

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Mehmet Soylu

Yayın Koordinatörü
Murat Sönmez

Yayın Yürütme Komitesi
Ali Sinan, Cüneyt Kurtay, Fatih Yavuz, Gökhan Aksoy,
Hakan Evkaya, Hasan Özbay, Mehmet Soylu,
Murat Sönmez, Seden Cinasal Avcı

Yayın Komisyonu
Ali Sinan, Aslı Özbay, Cüneyt Kurtay,
Deniz Güner, Dürün Söter,
Fatih Yavuz, Figen Kıvılcım, Gökhan Aksoy,
Hakan Evkaya, Hasan Özbay, Hüseyin Kahvecioğlu,
Kadri Atabaş, Kurdu Bal, Mehmet Soylu,
Murat Sönmez, Mürşit Günday, Okan Çetin,
Seden Cinasal Avcı

Yayın Sekreterliği
Serap Sür

Grafik Uygulama
Fikriye Karasu
ANBA Anadolu Basın Ajansı

İletişim
TSMĐ Mimarlık Merkezi
Dumlupınar Bulvarı Eskişehir Yolu 7. Km.
Mustafa Kemal Mah. 2123. Sk. No: 164
Kentpark AVM Arka Cephesi
+90 312 219 94 08
www.tsmđ.org.tr
info@tsmd.org.tr

Abone, Reklam ve Dağıtım

ANBA Anadolu Basın Ajansı
Tunus Caddesi 50A/11 Kavaklıdere 06550 Ankara
+90 312 4675381 (tel)
+90 312 4675383 (faks)

Reklam Koordinatörü
Selver Toprak
selver@anbarapor.com

Baskı
Salmat Basım Yayıncılık
+90 312 341 10 24

SMD Üyelerine Ücretsiz Gönderilir
Fiyatı 6 TL. Abonelik 20 TL

Şekil 1

#Diren-ç-MEKAN;

Gezi Parkı'nda Kamusal Mekanın Maddesel Gücünün Yeniden Canlanması

Gezi Parkı direnişi gerçek bir mimarlık ve kentsel tasarım laboratuvarı oldu hepimiz için. 1 Mayıs'ta meydana sokulmayan kitlelerin mücadelesiyle başlayan, 28 Mayıs'da yol genişletme bahanesiyle Gezi Park'taki 2 ağacın kesilmesine (zaten meydanın katılım dışı bir şekilde projelendirilerek kentlilerden koparılmasına ve tarihte çoktan yerini almış bir 'Topçu Kışlası'nın AVM gibi tuhaf bir işlevle yeniden canlandırılmasına, dolayısıyla kamusal alanın hukuksuzca özelleştirilmesine muhalif kentlilerce) verilen duyarlı tepkiye ve bu tepkiye karşı gösterilen orantısız şiddete uzanan çizgide yaşananlar bize, kent, mimarlık, yer, kimlik, kamusal alan, toplum, katılım, çoğulculuk, sivil itaatsizlik gibi konularda o kadar fazla sayıda konuyu ziplenmiş olarak çok kısa bir sürede sundu ki bunların hepsini kavrayıp yazıya dökmemiz oldukça zaman alacak (Şekil 1).

Öyle görünüyor ki sanal aleme, kapalı mekanlara, özellikle de AVMLerdeki yapay-steril ortama kendini kaptırdığı düşünülerek ümit kestiğimiz toplumsal tabakalar (ki buna hepimiz dahiliz) yeterli doygunluğa ulaşmışlar, ve vaktiyle ötekileştirdikleri diğer tabakaların çok daha fazla ihtiyacı olan kamusal bir alanın gaspına engel olmak üzere onlara destek olmaya karar vererek, tekrar açık alana, kamusal alana, yani kentsel alana inerek, sadece kendileri değil 'herkes' için 'kent hakkı' arama mücadelesini vermeye karar verdiler. Bu yazıda Gezi Parkı olaylarını mimari ve kentsel tasarım bilgi alanı içinden bu yönde okuyacağım, ve tahminimce bu okuma başkalarının da tehdit edilebilecek neredeyse 'kesin bilgidir'. Bu kentleşme tarihimizde de önemli bir kırılma noktası olacaktır kuşkusuz...

Direnen Mekanlar

Bu direniş hareketinin siyasi ve kültürel boyutu üzerine çok görüş ifade edildi. Ayrıca Taksim Gezi parkının, dönüşümü ve tarihçesi üzerine pek çok kişi pek çok yazı yazdı, söz söyledi. Meydanın, bir mezarlıktan kışlaya oradan parka evrilen dönüşüm süreci artık herkesin malumu. Bu nedenle o kısma hiç girmeden 'direncMekan' olgusu üzerinden yaşananlara bakalım...

Yıllardır akademik olarak çalışıp incelediğimiz kent morfolojisi, kent sosyolojisi ve bunların arasındaki karmaşık ilişkiler ağının içinde buluverdik bir sabah kendimizi. Bir evvelki akşam geç saatlere kadar neşe içerisinde kamusal alanına sahip çıkmak üzere müzikli, danslı, kitaplı etkinlikler düzenleyen bu topluluğun, kentsel/kamusal mekan ile kurmaya başladığı yeni ilişki biçimi oldukça tehditkar bulunmuş olmalı ki (ki bu endişenin hiç de yersiz olmadığını bugün geldiğimiz noktada çok net görüyoruz), biz(yeniden kente dönen)ler yanlarından ayrıldıktan sonra, ertesini sabaha karşı ağır bir müdahaleye maruz bırakılmaları üzerine hepimiz çok doğal olarak toplumsal bir refleks ile duyarlılığımızı göstermek üzere yeniden alana gittiğimizde alanın fiziksel olarak kuşatıldığını, fiziksel olarak (yani polis barikatlarıyla) çevrelenerek yeniden tanımlandığını ve sahiplenildiğini, üstelik erkin güvenlik kuvvetlerince savunulmak

Doç.Dr. Murat ÇETİN

Kadir Has Üniversitesi
Sanat ve Tasarım Fakültesi
Mimarlık ve Çevre
Tasarımı Bölümü

Şekil 2

Şekil 3

Şekil 4

Şekil 5

üzere bir düzen kurulduğunu gördük (Şekil 2.). Bu aşırı tepki aslında, erkin, kent aktörlerinin katılımı olmaksızın kentsel mekanı istediği gibi düzenleme serbestisine kentlilerin artık izin vermeyeceklerine dair küçük (gibi görünen) belirtilerin daha büyümeden bir an önce yok edilmesine yönelik bir tepkisiydi. Ancak, bu belirtiler belli ki yıllardır uygulanan neo-liberal kentleşme politikaları sonucunda içten içe çok büyümüşü ve bu aşırı tepki ile bile bastırılacak düzeyin çok üstündeydi.

Mimarlık tarihçisi Profesör Dr. Uğur Tanyeli'nin de Tarih Vakfı'nın Gezi Park eylemleri hakkında yaptığı basın açıklaması sırasında işaret ettiği gibi, belki de ilk kez mimari mekan üzerinden bir siyasal isyan hareketine tanık oluyorduk hepimiz. Kamusal alanın, haksız ve usulsüzce özel alana devri girişimine duyulan kitlesel bir tepki, mekana ve onun elinden alınmasına dair direncini, yine mekansal araç ve yöntemlerle gösterdi. Çok ilkel düzeyde, neredeyse ortaçağ savaşlarını andırıcasına, mekânın üzerinde kimin duracağına, güç göstereceğine ve sahipleneceğine dair bir mücadelenin başladığını görüyorduk. Stratejik olarak mekân üzerinden yürütülen bu savaşım (*kelime burada özellikle göğüs göğüse çatışma anlamıyla kullanılmaktadır*), mücadeleye konu olan bu kamusal mekânın, bu kentsel boşluğun, bir güvenlik güçleri, bir halk tarafından, fiziki olarak ele geçirilmesi ve sırayla karşılıklı işgali biçiminde tezahür ediyordu (Şekil 3.).

Post-modern dönemin atmosferine gayet uygun olarak, sosyal medyada, dijital ortamda ve sanal biçimde başlayan bir direniş, birdenbire oldukça somutlaşmış, fizikselleşmiş ve arkaik hatta ilkel bir görünüm alıyor ve çok temel bir toprak mücadelesi haline dönüşüyordu (Şekil 4.), hem de 21. yüzyılda ve İstanbul gibi bir kentin tam da göbeğinde...

Post-modernite'ye değinmişken şunu da vurgulamak gerekir; uzun süredir asal değerini yitiren mekân tekrar maddesel değerini geri kazanıyordu. Chicago Illinois Üniversitesi Mimarlık Bölümü Öğretim Üyesi Esra Akcan, Gezi Parkı olaylarıyla ilgili olarak birlikte yerinde yaptığımız gözlemlerden sonra 'sosyal medyada' şunu ifade ediyordu; "bu direniş dijital ve fiziksel mekânın birbiriyle çelişen değil, birbirini destekleyen mecralar olarak kullanıldıklarında daha etkin olduklarını gösterdi. Ulaşılabilir, yürünebilir, toplanılabilir şehir merkezi, ve o şehir merkezinde kalabalık, görünür olmak halen önemli". Gerçekten de olaylar sırası ve sonrasında bu bölgeye ulaşımı engellemek üzere tüm otobüs, minibüs, metro, vapur, ve otoyolların kapatılması bunun en güzel göstergesiydi (Şekil 5.). Dolayısıyla mekân, artagelen imge

değerinin yanında giderek gölgede kalmış olan fiziki değerini yeniden kazanmıştı. Bu imgelerin değerinin azaldığı anlamına gelmiyordu kuşkusuz. Çünkü bu direniş (özellikle de sosyal medya aracılığıyla sanal alemde) bir imgeler patlaması da sergiliyordu. Yine Esra Akcan, bu sosyal medya paylaşımlarının birinde şunu işaret ediyordu ki bence çok önemli; "Gezi direnişi, Guy Debord'un gösteri toplumu kuramının sosyal medya dünyasında geçerliliğini pek korumadığını gösterdi. Mecra bir merkezin değil, tüm toplumun elinde olduğu süreç, yayınlanan imgeler yabancılaşmayı değil katılımı destekliyor. Ne kadar çok imge dolaşırsa, o kadar iyi".

Post-modernizm bağlamında, Gezi Park direnişi bizlere mekânın ne kadar karmaşık örüntülerden oluşan (*rizomatik*) bir yapısı olduğunu, basit tanımlamalarla anlaşılıp, çözülemeyeceğini, ve daha da önemlisi yönetilemeyeceğini açıkça gösterdi. Sadece kolluk gücüyle hakim olunmaya çalışılan bir kamusal parkın çeşitli örüntülerle şu an İstanbul'un 40 küsur parkında yeniden canlanması bunun en belirgin göstergesidir.

Başta da değindiğim gibi, Gezi Parkı direnişi etap etap mekansal bir seyir izlemiştir. Mekânın fiziksel olarak ele geçirilmesi ve (çadırlar ve hafif yapılar aracılığıyla) fiziksel olarak dönüştürülmesiyle başlayan mücadele, kuvvet kullanımıyla aynı mekana güvenlik güçlerinin yerleşip, belediye işçileriyle mekânın (park ve bahçeler müdürlüğünün peyzaj anlayışı ile) sembolik olarak yeniden çiçeklendirilmesiyle sonuçlanmıştır. Ancak ne yazık ki, çevresi yine polis kordonuyla çevrilerken insansız bir şekilde muhafaza edilmiştir ki bu da kent yönetiminin mekân algısının insandan ve bu ikisinin örüntülerinden oluştuğunu kavramaktan uzak olduğunun yine mekansal somut bir yansımasıdır. Ayrıca iktidarı elinde bulunduran erkin bu güçlü direnişe bir başka meydan aracılığıyla cevap vermeye ve kendini böyle savunmaya çalışması da bu mücadelenin ne kadar mekansal bir düzlemde seyrettiğinin kanıtlarındandır bence.

Kentsel-Mimari Mekanın Kentli Tarafından Yeniden-Üretilmesi

Bu mekân direnişçilerin eline geçtiği süre zarfında, gerçekten de 'sosyolojik' bir fenomen olarak karşımıza çıkmıştır. Sanatsal üretimiyle, yaratıcı dehasıyla bu fenomen, Lefebvre'in mekânı toplumsal bir üretim olarak açıklamasının somut bir örneği haline geldi. Direnişçiler tarafından ele geçirildiği günlerde park bir kentsel mekân olarak çok aktörlülüğün, çok kültürlülüğün en güzel örneklerini vermekle kalmadı, komünal düzene sahip bir micro-yaşam 'ın hayata geçmesini

Şekil 6

Şekil 7

sağladı. Belki belediyenin dahi bugüne dek sağlayamadığı düzeyde bir temizlik ve çöp toplama hizmetinin sağlandığını, tarihte ancak vakıflarda örneğini gördüğümüz bir yemek dağıtım düzeninin kurulduğunu gözledik. Gönüllü doktorlarla, bağışlanan ilaç ve araç geçreçlerle yaralılar ve zarar görenler için revir hizmetinin sağlandığını, yine gönüllü avukatların adli vakalarda yardım sunduğunu gördük. Gezi parkı içinde çok sayıda kütüphanenin kurulduğunu ve buralara kitap bağı yağdığına tanık olmakla kalmadık, Gezi parkı'nın kendi yayınlarını (ki Gezi Postası adlı bülten bunlardan biridir) ürettiğini de gördük. Ayrıca bunların her mücadeleden sonra yıkılsa bile çabucak yeniden üretildiğini de izledik. Dolayısıyla, sosyal devletin temel servis alanları olan ücretsiz eğitim, sağlık ve adalet hizmetlerinin burada kendiliğinden oluştuğunu söylemek pek de yanlış olmaz. Bu kendiliğinden oluşum, yine antik dönem şehir devletlerinin yerel işleme modellerini andırıyor bana.

Kentsel ve Mimari Bir Deney Alanı Olarak Taksim Meydanı ve Gezi Parkı

Dolayısıyla yaklaşık üç haftalık bir süreçte neredeyse tüm kentsel kuramların gözler önüne serildiği bir mimarlık dersine dönüşen bu Gezi parkı deneyimi, çok önemlidir ve öğreticidir. Bu nedendir ki yakın gelecekte 21 günlük gezi parkı deneyimi biz kent bilimcilerince mutlaka çalışılmalıdır. Özellikle de, insan bedeni ve hareketleriyle biçimlenen örüntüsel yapısı, her gün artan çadırlarla yeniden sorunsuz biçimde yeniden kendiliğinden organize olan kamusal mekandaki bu yeni oluşan dinamikler daha 'esnek ve değişken' bir kent planlamasına yönelik olarak çok iyi incelenmelidir (Şekil 6.). Bu kentsel alan içinde oluşan kentsel mekan ağı (konaklama çadırları, ortak hizmet çadırları, bunlara ait 'esnek' zonlamalar, aşevleri, revirler, serbest kürsüler, ihtiyaç duvarları, bu alanların aralarında oluşan ana ve tali, ancak 'değişken' dolaşım arterleri, toplanma alanları, grupların geçitleri, sloganları ve selamlanmalarıyla gerçekleşen kentsel gündelik pratikler, festival ve ritüeller, vs.) sadece bildik kent kuramlarıyla değil, yeni üreteceğimiz kavramlarla açıklanacaktır. Kendi dinamiklerini, sorun ve çözümlerini hiçbir otorite unsuru olmadan kendi bünyesinden organik (*self-organizing*) bir biçimde üreten, kendini dönüştüren bir organizma, gelecek kent yönetimleri için yeni modellerin işaretlerini vermiştir. Umarım bunu kent bilimcileri ve kent yöneticileri doğru okuyacaklardır.

Güç ve mekan ilişkileri penceresinden bakıldığında, muktedirin konvansiyonel araçlarla mekan üzerinde hakimiyet kurması kalıcı bir nitelik taşıyamayacaktır ve çağdaş araç ve örüntüler kentsel alanın kamusal mekana dönüşmesini sağlayacaktır. Nitekim, tüm bu bu olağan karmaşadan (ve dolayısıyla mekansal ve yaşamsal zenginlikten) güç kullanılarak arındırılan bu kentsel mekan, sosyal içeriğinden arınmış (ancak yaşam ile doldurulmayı sabırsızlıkla bekleyen) bir boşluğa dö-

nüştürülmüştür. Her ne kadar şu an dünyanın ilk 'insansız kent parkı' olarak muhafaza edilmeye çalışılıyorsa da (Şekil 7.), akışkan insan malzemesi mecrasını bulacak, bu hazneye yeniden dolacak ve orada bu yeni mikro-yaşamı yeniden oluşturacaktır.

DİREN-İ-YORUM

Kamusal alanın kamu tarafından kullanımı Türkiye'de hep sorunlu olagelmıştır. Bu nedenle, kent yönetimleri kamu adına ne yapılması gerektiğine karar verir, uygular, sonra da kentlinin nasıl davranması gerektiğini, nerede oturup nerede kalkması, nerede çimlere basmaması gerektiğini, onlara dikte ederdi. Gezi Parkı direnişi kentlinin kamusal alanda nasıl yaşaması gerektiğinin, kamusal alanın onlar adına ne yapılması gerektiğinin muktedirler tarafından kendisine söylenmesinden bıktığını, o parkta muhteşem bir yaşam biçimini oluşturarak gösterdi. Gezi parkından sıçrayan bir kıvılcım ile kentlinin tüm parklarına (ve hatta bütün illerin parklarına, meydanlarına, sokaklarına) yayılmış, ve binlerce yıl önce demokrasi fikrinin nüvesini oluşturan (ki bu nedenle de kentsel mekan tipolojisinin temel öğelerinden biri olarak hep atıfta bulunulan) Roma kent *forum*ları bugün Bizans'ın o katman katman tortulanmış kentsel boşluklarında yeniden doğmaktadır. Bunca yıldır, öğrencilikten pratiğe her aşamada, her yerde, tüm kentsel tasarım projelerinde ve peyzaj projelerinde, neredeyse içgüdüsel olarak, veya el alışkanlığıyla yerleştirilen koskoca ve ne işe yarayacağı belirsiz anfi tiyatrolar, yıllarca bomboş durduktan sonra bugün, her gece 21.00'de doluyor. Moderatörler serbest kürsüde konuşmak isteyenlere anfinin odağını gösterip "buradan ses daha iyi yankılanıyor" diyor. Meğerse o tuhaf, mimarca güdü bugünleri bekliyormuş. Galiba ilk kez kamu, kamusal alanıyla buluşuyor ve bütünleşiyor. Belki de bu yüzden son anma toplantısında, Taksim meydanındaki son müdahaleden önce, megafonlardan 'halka' yapılan şu ilginç uyarı anons yükseliyordu; "halka açık alanı işgal ediyorsunuz... hemen dağılın...!". Evet, kamusal alanda kamuya alışık olmayan bir toplumsallığın kentsel mekanla ilişkisi de sorunlu idi bugüne dek.

Uğur Tanyeli mekanın toplumsallığın ta kendisi olduğunu söyler hep. Bu direniş de siyasi ve sosyolojik bir devrimin öncülü olduğu kadar (ve aslında tam da sosyolojik bir olgu olduğundan) mekansal bir devrimin de habercisidir. Sadece tarihsel politik anlam ve anılarla yüklü Taksim meydanı değil, Haydarpaşa, Emek Sineması, Beşiktaş iskelesi, Galata limanı gibi, kamusal mekanın yitimine yol açabilecek girişimlerde de yansımalarını göstermiş ve gösterecektir. Bu olaylar siyasi açılımlarının yanı sıra mimarlık ve kent bilimi üzerinden bakıldığında bize şunu göstermiştir ki yeni kuşaklar artık kentsel mekanlarına sahiptir. Tam da bu yüzden, ne kent yöneticileri ve plancıları, ne mimarlar, ne de akademisyenler artık kamusal alan üzerine istedikleri gibi konuşup davranamayacaklar, sokağın, meydanın ve parkların sesini dinlemek durumunda kalacaklardır.